

BUITEN

5^E JAARGANG N^O. 28.

ZATERDAG 15 JULI 1911.

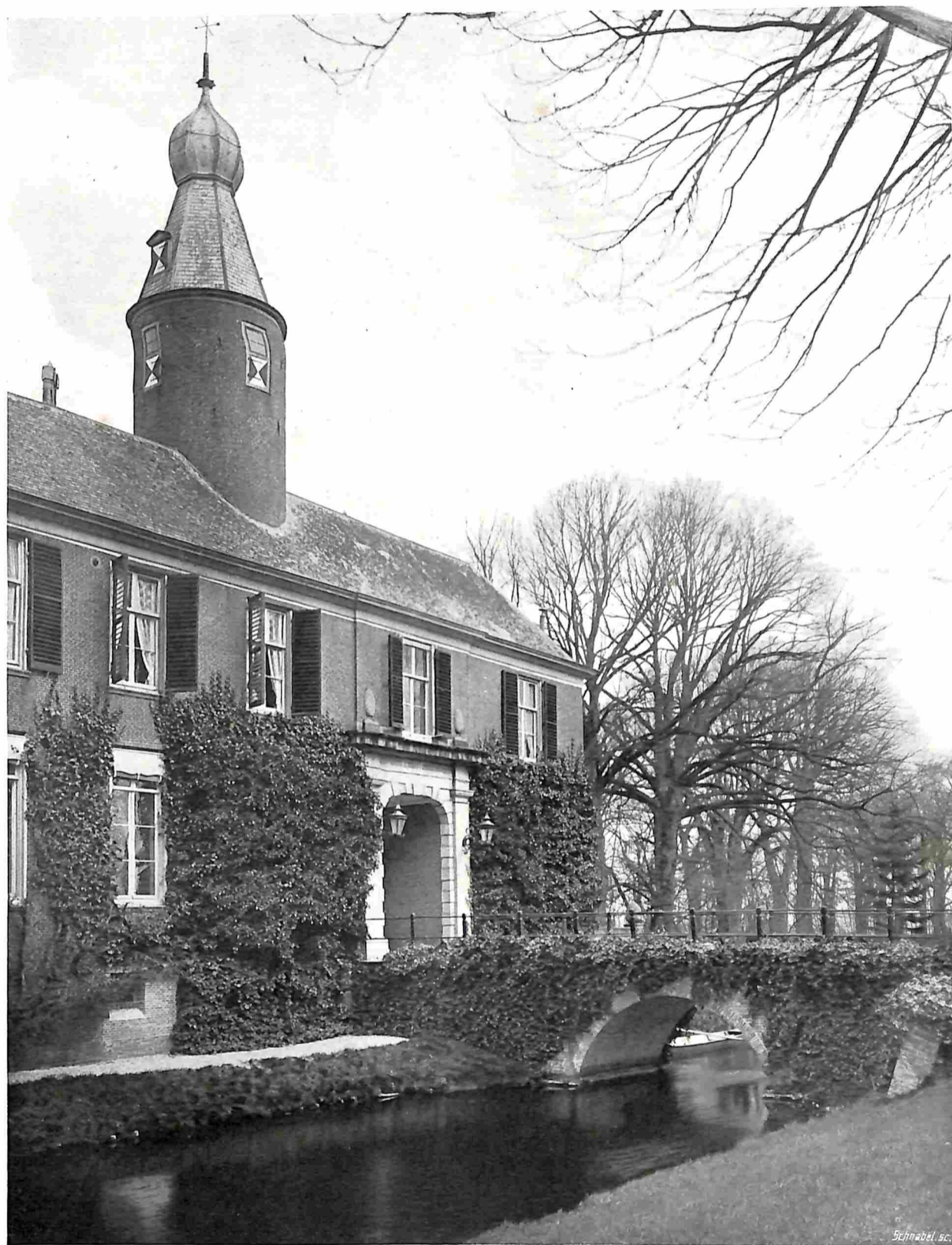

Foto R. H. Herwig.

HET KASTEEL MARQUETTE TE HEEMSKERK (N.-H.).

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

INHOUD:

DE WAARHEID, NAAR EENE OOSTERSCHE SAGE VAN DOROSCHEWITSCH, DOOR M.	BLZ. 326
ROZENRUIKERS, DOOR G.	„ 327
ASSUMBURG EN MARQUETTE, DOOR J. A. DOESBURG LANNOOY, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 325 EN 328—329
BERG (SLOT), DOOR M. C. KOOIJ—VAN ZEGGELEN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 330—332
PLEEGKINDEREN UIT HET VRIJE VELD	BLZ. 332
BEMESTING VAN POTPLANTEN MET KUNSTMEST, GEÏLL. BLZ.	332—333
HET BEZOEK VAN PRESIDENT FALLIÈRES AAN AMSTER- DAM. ILLUSTRATIES	BLZ. 334—335
GEHYPNOTISEERDE DIEREN, DOOR G.	BLZ. 334
UIT DE INSECTENWERELD, DOOR S. L., GEÏLLUSTR. BLZ.	334—336

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS

Alle kopij ook die met illustraties, zomede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74—76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk ait blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

DE WAARHEID.

ACHTER hooge bergen, achter dichte, dichte bosschen, leefde de vorstin Waarheid. Geheel de wereld was vol van verhalen over haar. Niemand had haar ooit gezien, doch ieder minde haar ten zéerste. Van haar zongen dichters en profeten. Bij de gedachte aan haar ontvlamde het bloed in de aderen en des nachts droomde men van haar. Den eenen verscheen zij in den droom als een jonge maagd met goudglanzende haren, goed, lieflijk en zacht. Anderen echter zagen haar aan als een zwartoogige, hartstochtelijke en dreigende schoonheid met schitterend zwart haar.

Dat hing van de liederen der dichters af. Enkelen zongen, dat haar haren golfdén gelijk de rijpe korenaren op een helderen dag vol zonneshijn; dat zij haar naakte schouders als schitterend goud bedekten en neervielen tot op hare sierlijke voetjes; dat hare oogen lichtten als korenbloemen in het rijpe koren; dat de kleur harer wangen was als het eerste morgenrood aan den hemel, en dat gelijk de eeuwige bloemen, die nooit ophouden te bloeien, was het lachen van haar koraalroode lippen. Maar andere dichters zongen, dat zwart gelijk de nacht waren de haren, dat gelijk de bliksem glansden de zwarte oogen, dat bleek was het schoone aangezicht en dat slechts den uitverkorenen een glimlach gewerd van de dreigende, schoone vorstin Waarheid, die daar zetelde achter de hooge bergen, achter de eeuwenoude bosschen; weg, ver weg.....

En de jonge prins Hafir besloot de edele vorstin te gaan zien. Hij zadelde zijn fraaien Arabischen volbloed schimmel, gordde zijn kleed vast om de slanke gestalte en hing zich een vergulde sabel aan de zijde en een ouden van zijn voorvaderen geërfden boog over den schouder.

Gelijk de wind vloog hij over het veld en door de dalen op zijn edel paard. Na een week van rusteloos rijden kwamen de ruiters aan den uitersten rand van een woud; en zag eenige tenten daar op den weg staan. Hier leefden de wijzen, die zich van de wereld hadden afgezonderd om zich aan hunne gedachten over te geven; zij noemden zich de eerste wachters der waarheid. Toen zij paardengetrappel hoorden, kwamen zij naar buiten en begroetten den naderbijkomenden jongen vorst. „Zij de komst van een jongeling gezegend bij de wijze mannen. De hemel was met U, toen ge Uw paard zadeldet”.

Hafir boog zich op een knie en sprak: „De gedachten zijn de grijze haren van het verstand. Ik begroet Uwe grijze haren”.

Den grijzen mannen deed de hoffelijke begroeting van den jongeling aangenaam aan en zij zeiden: „De hemel geleidde Uw paard; anders hadt ge langs de gevaarlijke paden, welke naar deze plaats voeren, niet tot ons kunnen doordringen. Welk edel verlangen brengt U tot ons?”

„Ik dwaal om de vorstin Waarheid zelve, van aangezicht tot aangezicht tegenover te staan. Geheel de wereld dicht liederen over hare schoonheid, enkelen bezingen haar goudglanzend haar,

anderen meenen, dat het zwart is gelijk de donkere nacht. Maar allen weten het, dat zij schoon is gelijk een droombeeld. Ik wil haar zelve aanschouwen en dan hare schoonheid alom verkondigen, opdat alle menschen haar mogen beminnen en hare dienaren worden”.

„Een goed, prijzenswaardig voornemen”, sprak een der wijzen, „en gij hadt geen beter denkbeeld kunnen hebben dan ons met dit doel te komen bezoeken. Kom in onze tenten en wij zullen U alles van de schoone vorstin nauwkeurig vertellen. Uw paard kan intusschen uitrusten en gij zult allen kunnen verkondigen van de schoone, edele waarheid”.

„Ja, maar hebt gij dan de Waarheid aanschouwd?” riep de jongeling en zag den grijsaard verdacht aan.

Deze haalde de schouders op en glimlachte. „Wij wonen hier aan den zoom van het woud en de Waarheid troont ginds, hoog, achter de bergen. De weg daarheen is gevaarlijk en bepaald onmogelijk begaanbaar. Maar, waartoe is het voor ons noodig de Waarheid te zien, daar wij haar toch kennen? Wij zijn wijze mannen. Kom, wij zullen U vertellen van haar!”

Maar Hafir maakte een diepe buiging en zette zijn voet weer in den stijgbeugel. „Ik dank U, wijze man”, sprak hij. „Maar zelf wil ik de Waarheid zien, zelf en met eigen oogen. Daartoe ben ik uitgegaan en zonder dat bereikt te hebben, keer ik niet weder.” En reeds zat hij te paard.

De wijzen sidderden van woede. „Niet van hier”, riepen zij, dreigend de vuisten schuddend. „Wat! gij gelooft onze wijsheid niet? Gij waagt het te denken slechts, dat wij ons konden vergissen, konden falen in onze wijsheid? Gij wilt ons niet Uw vertrouwen schenken? Domme kwajongen! Kind met illusies, wat weet gij van de wereld en hare raadselen?”

Toornig lichtte Hafir zijn zweep op. „Weg van mijn pad”, riep hij uit. „Anders zult gij mijn zweep voelen, die zelfs op mijn paard nog nimmer is nedergedaald”.

Verschrikt vlogen de wijze mannen uit elkander en onverhinderd zette Hafir nu zijn weg voort. Zware vloeken der grijsaards hoorde hij nog lang achter zich opklinken. Onbezorgd reed hij echter door. Steeds dichtter en dichtter werd het woud. Na een afmattenden dag reizens bereikte Hafir eindelijk een prachtige tempel, gebouwd ter eere van Allah. Niemand had ooit zoo iets wonderschoons gezien. Hier leefden de derwischen, die zich bescheiden aanduidden als de honden der Waarheid.

Toen de derwischen paardengetrappel vernamen, ijlden zij buiten den tempel, om den zeldzamen aankomende te begroeten. „Gezegd zij Uw intrede in den tempel van den Almachtige.”

„Bidt voor den reiziger”, vroeg Hafir.

„Van waar komt ge, en waarheen wilt ge gaan?”

„Ik wil de Waarheid aanschouwen om hare schoonheid der wereld te verkondigen”! En Hafir vertelde van zijne ontmoeting met de wijze mannen.

De derwischen lachten toen hij zeide, dat hij hen met zijn rijzweep had moeten dreigen en de opperste der Mullah's sprak: „Slechts Allah kan U tot ons hebben gezonden. Wat konden U de wijze mannen van de Waarheid zeggen? Wat hebben zij met hun verstand bereikt? Alles leugen. Wij hebben echter van de Waarheid zekere, onwifbare gegevens. Want wij hebben ze onmiddellijk van den hemel. Wij willen U alles vertellen en gij zult de meest ware berichten ontvangen”.

„Ik dank u, Vader”, antwoordde Hafir. „Maar ik heb deze verre reis niet ondernomen om mij van de Waarheid te laten vertellen of te vernemen, wat van haar in de heilige boeken geschreven staat. Dat kon ik teluis ook hooren en daartoe behoefde ik noch mijzelf noch mijn paard te vermoeien”.

De Mullah fronste de wenkbrauwen en sprak weder: „Wees niet eigenzinnig jongeling. Ik ken U reeds lang, vanaf dat ge nog een kleine jongen waart. Ook uwen vader Hafas ken ik. En eveneens uwen grootvader Ammelik. Ook zij allen droomden van de vorstin Waarheid. Uw vader had thuis den Koran. Maar nooit bladerde hij daarin. Hij geloofde datgene, wat hem de derwischen, de heilige priesters van dat boek vertelden. Hij wist, dat dat ook in den Koran te lezen was. Waarom zoude hijzelf dan daarin bladeren? Maar gij wilt nog meer weten. De boeken van den Koran stellen u niet tevreden. Ge kwaamt daarom tot ons. Dat prijs ik in U. Gij zijt een dapper, edel jongeling. Ga met ons, en wij zullen u verhalen, alles wat ge wilt!”

Maar Hafir glimlachte weer. „Ik ga verder dan mijn vader zegt gij, en dus zou mijn zoon verder gaan dan ik. Mijn zoon dan eerst zou zich op weg begeven, om de Waarheid te vinden. Dan doe ik het liever dadelijk zelf”. En tot verder rijden gaf hij zijn edel ros de sporen.

„Halt. Eigenzinnige! Waagt ge het verder te gaan? Gij gelooft dus, dat er hooger Waarheid is dan de onze? Ongeloovige hond, en gelooft ge dan niet aan den Koran?”

Maar Hafir was reeds ver weg, over vele bergen reeds was als met vleugels zijn paard gestormd en nog slechts zwak weer-galmdde de echo: „Wees vervloekt ongeloovige hond! Rijdt ten doode.” Dan hoorde Hafir niets meer en weer vloog hij voort.

En steeds moeilijker werd de weg, steeds ondoordringbaarder het woud. Plotseling hoorde de jonge onverschrokken prins zich toeroepen: Halt! en zag tegenover zich een krijger staan, die zijn boog gespannen hield om elk oogenblik gereed te zijn den doodelijken pijl op den indringer los te laten. „Waarheen wilt gij? Wie zijt ge? En vanwaar komt ge?” vroeg de wachter.

„Wie zijt gij? En met welk recht vraagt gij mij dit alles?”

klonk het antwoord van den trotschen Oosterling, die thans in Hafir opkwam.

„Ik ben de dienaar van den grooten Padischah. Met mijne kameraden bewaak ik hier de heilige plaats. Hebt ge dat begrepen? Gij bevindt u aan de poorten van het rijk der Waarheid”.

Toen zeide Hafir den krijger, vanwaar hij kwam, waarheen hij wilde, en met welk doel. „Gij wilt dus de Waarheid, zooals zij inderdaad is, leeren kennen?” vroeg de stoere wachter en liet den opgeheven boog zakken. „Goed dan. Mijne vrienden en ik zullen u nauwkeurig van alles vertellen”. En tezamen riep hij zijne kameraden, die allen kwamen en in stilte bewonderden het edele ros, het kostbare zadel en den vergulden boog en sabel van den jongen, schitterenden vorst.

„Ik dank u; met eigen oogen moet ik de Waarheid zien”.

„Halt”, riep nu echter de opperste der wachters. „Wij zijn geen wijze mannen, wij zijn geen derwischen of Mullah's. Wij gebruiken niet vele woorden. Af van uw paard!” En woedend trok hij zijn sabel en wilde het ros bij den teugel grijpen.

Maar Hafir gaf het paard de sporen, richtte zich op in den zadel en donderde zijn degen trekkend: „Op zijde als uw leven u lief is. De Waarheid wil ik en niets dan de Waarheid. Aanschouwen wil ik haar met eigen oog”. En hij jaagde weg.

Steeds gevaarlijker werd de weg, steeds ondoordringbaarder de rotspaden, begroeid met zware boomen. Het doodvermoede paard stortte neer en te voet moest Hafir verder gaan. Weldra werd het donker als de nacht in het eeuwenoude woud. Mat en hulpeloos zwierf Hafir dagen lang door het bosch, langs dal en water; dicht nabij zich hoorde hij leeuwen, tijgers en hyena's brullen en steunen, adelaars klapwiekend hunne vleugels uitslaan. Zoo zwierf en wandelde hij geheel eene week en dwaalde, zonder het doel, het zoo vurig verlangde, het gesmachte te bereiken. Toen kwam hij plotseling uit het donkere kreupelhout op een hel door den gouden zonneshijn verlichte vlakte. Daar stond een wonderschoon paleis, welks drempel glansde van schitterend metaal. Het slot zelf scheen in het azuur des hemels gedompeld te zijn. De kleeren hingen den armen Hafir in flarden aan het lijf. Slechts zijn kostbare sabel en boog waren onverlet gebleven. Met wankelenden tred bereikte hij den drempel en liet zich doodvermoed daarop neerzinken.

Maar de frissche dauw, die als met edelgesteenten de heerlijk riekende bloemen bedekte, deed hem weder opsterken. Hij verhief zich, en toen hij de doorgestane vermoeidheid geheel niet meer bemerkte, begon hij te zingen met zijn krachtige, wel-luidende mannestem: „Ik kwam tot U over berg en dal, over breede wateren en door dichte bosschen. Onder de vloeken mijner vijanden legde ik den moeilijken weg af, alleen om U te aanschouwen, schoonste aller vrouwen. Kom naar buiten, edele vorstin, en laat mij zien in Uw aangezicht, dat mij als een droombeeld is verschenen.”

En toen hij het geluid van zacht naderende voetstappen vernam, sloot Hafir de oogen om niet verblind te worden door den gloed, dien deze schoone vorstin zou uitstralen.

Zoo stond hij een oogenblik met sterk kloppend hart daar; eindelijk echter had hij den moed zijne oogen op te slaan, maar o jammer, o wee! Voor hem stond eene leelijke oude vrouw! Haar verschrompelde gele huid hing haar als flarden om de beenderen. De grijze haren waren in vlechten saamgebonden. Hare oogen traanden. Zij ging diep gebukt en leunde op een kruk. „Ik ben de Waarheid”, sprak zij,

En als zij den van schrik opgesprongen prins, wiens spraakvermogen als verlamd was, zoo gelijk een steenen beeld voor zich zag, glimlachte zij treurig met haar tandeloozen mond en voer voort: „En gij gelooft eene schoonheid te vinden? Ja schoon was ik ook eens, op den eersten dag der schepping. Zelfs Allah zag slechts eens zulk eene schoonheid. Maar sinds dien tijd zijn eeuwen voorbijgegaan. Ik ben zoo oud als de wereld. Ik heb veel geleden en daarvan wordt men niet schooner en jonger, voorwaar niet, mijn prins!”

Hafir scheen het als zou hij waanzinnig worden. „O, barstte hij los, die leugenachtige liederen, die spreken van een zwartlokkige schoone! Wat moet ik nu zeggen als ik naar huis terugkeer! Een ieder weet, dat wanneer Hafir een gelofte doet, hij die volbrengt en uitvoert, zoo nauwkeurig als slechts mogelijk is. Men zal mij vragen hoe uwe haren waren. Goudblond gelijk het rijpe koren of donker als de nacht? Zijn hare oogen blauw als de korenbloemen of lichtend als de bliksem? Is zij schoon gelijk geen andere? En ik? Moet ik antwoorden: Grijs als wol zijn de haren en de oogen tranen. Leelijk is zij om weg te vlieden als een gevleugeld ros? O, ik ongelukkige! Heb ik daarvoor moeite en gevaren doorstaan, mijn leven gewaagd?”

„Ja, dat alles zult ge zeggen”, onderbrak hem de Waarheid. „Ge zult zeggen, dat mijn gele huid in vellen aan mijn lijf hangt; ge zult bekennen, dat mijn mond alle tanden mist en dat mijn lippen zonder kleur zijn; ge zult zeggen, dat mijn oogen tranen en mijn haar grijs is en uitvalt. En vol schrik zullen allen zich van mij afwenden. Niemand zal mij meer liefhebben, niemand zal meer dromen van een hemelsche schoone. Geen hart van een jongeling zal meer voor mij slaan. De wereld zal mij verafschuwen”.

„Moet ik dat zeggen? Dat alles? Maar dan....!”

Toen richtte de Waarheid zich op; gebiedend strekte zij de hand uit en vorstelijk klonk haar stem, toen zij sprak: „Ja, Prins Hafir, zeg dat en verkondig dat de wereld. Of denkt

ge, dat ik u zou smeeken der menschheid een leugen te vertellen om hen hierheen te lokken met valsche voorstellingen? Neen, jongeling, men zal zich van mij afwenden; maar wie hier komt, zal slechts komen om mij zelfswille, omdat hij de Waarheid liefheeft om haarzelve en niet alleen om haar schoonheid. Gevaren zal hij moeten trotseeren, en den spot, den hoon, den nijd der menschen moeten hooren, en dat alles om een oude, leelijke vrouw te aanschouwen. Vertel hun dat, prins Hafir, maar vertel hun niet, dat zij, eenmaal hier gekomen, gelijk gij, dat zij dan zullen zien mijn hemelsch rijk, dat zij dan zullen zien de Waarheid in haar ware gedaante”. Zij boog zich en langzaam richtte zij zich weer op. En toen zag de prins voor zich plotseling een maagd, schitterend van blinkende schoonheid, wier oogen bliksems schoten en wier hand een palm droeg van rein goud.

Toen knielde hij neder en hij zag dat, wat slechts waarachtig oprechte, edele zielen zien: het Rijk der Waarheid, onbegrensd, eeuwig en zegevierend over alle macht, schenkend het goddelijk gevoel van reine voldoening; hij aanschouwde het heerlijk fata morgana van elken nobelen idealist, van elk mensch, die gelooft aan de rechtvaardigheid der wereld, aan de onbewuste liefde voor de Waarheid bij de menschheid.

(Naar eene Oostersche sage van DOROSCHWITSCH). M.

ROZENRUIKERS.

WE leven weer in den mooien tijd, waarin haast ieder zich het heerlijke bezit van een rozenbouquet verschaffen kan. Waarom de roos de koningin der bloemen is en blijft? Een groot bloemist zei, dat er geen einde kwam aan haar goede kwaliteiten: haar kleuren zijn helder en toch zacht, beslist van kleurwaarde voor elke soort bij iedere hoeveelheid, terwijl de soorten schier ontelbaar zijn. Haar geur is aangenaam en dringt zich niet op; wie zich over haar buigt kan den rozengeur genieten, de roos zelve is zoo bescheiden geen geheele kamer met een zwaren parfum te doordringen, zooals andere bloemen plegen. Haar vorm is gratie zelf en bij eenheid toch vol verscheidenheid; van de ontlukende knop tot de uitgebloede bloem met uiteenvallende bloembladen biedt zij telkens andere aspecten; van iederen kant gezien doen de rozen zich met nieuwe vormschoonheid aan het oog voor en dat juist is de reden, waarom ze zich zoo gemakkelijk laten schikken tot een ruiker.

Toch worden er door menigeen fouten in die schikking gemaakt, welke bij eenig nadenken licht te vermijden waren. Ons doet dat aan als een gebrek aan waardeering van de roos, een vergriep tegen de majesteit en gratie dezer bloemenkoningin.

Er is een veel te weinig gekende wet voor het arrangeeren van bloemen: Herhaling is doodzonde! Bloemen van dezelfde grootte mogen nu eenmaal niet dicht bijeen staan, nooit voor het oog evenhoog of op dezelfde lijn geplaatst worden. Smaak weet zigzaglijnen in een bouquet te brengen, de meest sprekende bloemen haar volle waardij te doen geven; een zekere golving in de schikking der onderdeelen te bewaren, waardoor het te bereiken geheel nimmer stijf aandoet. Smaak zal ook nimmer vazen van dezelfde hoogte op één tafel plaatsen en de samenstellende versieringen onderling tot haar recht weten te brengen.

Zoo behooren klimrozentakken in hooge vazen op een hoog voetstuk geplaatst te worden, dat de takken hun sliertvorm toonen kunnen.

Ook zette men zoo min mogelijk rozen van verschillende kleuren bijeen, want elke roos komt 't best tot haar recht door zichzelf te zijn, door op zichzelf te kunnen staan.

We kennen een rozenkweker, die in zijn huis nimmer meer dan één roos tegelijk in een vaas duldt.

„Als een roos niet mooi genoeg is om alleen me te bekoren, zou ik er de kweker niet van willen zijn!” placht hij te zeggen. En 't is waar, beter zes rozesoorten in zes vazen dan alle zes in een! Wie verschillende rozen tot een tuil bindt heeft te zorgen dat iedere roos heur type kan laten uitkomen.

't Best kunnen altijd nog sterke kleur- en vormcontrasten bijeengevoegd worden, donker-rozerood met wit doet het b.v. wel.

Een voorname kwestie bij het vormen van een rozenruiker is ook het te bezigen groen; hier geldt de wet: bij rozen rozenbladeren! 't Is zoo mooi en biedt zooveel verscheidenheid, dat we heusch in den zomer niet naar ander blad behoeven om te zien. Beschikken we daarover niet, dan nemen we blad, dat in vorm en losheid er veel overeenkomst mede heeft.

Alleen wansmaak kan er varens bij gebruiken of ander, zwaar, dicht gebladerte. De tijden, dat lichtere varensorten, zooals hel-groen maidenhair, bij rozen werden verwerkt, liggen gelukkig achter ons; een bloemist, die zijn vak kent, zal in den winter hoogstens wat zeer losse takjes van doorzichtige pluim-asparagus of een enkelen sprengeri-slinger bijvoegen.

Groote rozen vragen groote bladertakken bij zich, donkerkleurige rozen donker gebladerte, zachtrose en witte eischen lichtgroene toptakken, terwijl gele, zalmkleurige en abrikoosroode rozen nooit mooier uitkomen dan bij de bruine en bronzen bladerloten van de eigen soorten.

Wie zijn kamer met rozen sieren wil, snijde ze des avonds of des morgens heel vroeg en verzuime niet ze voor het gebruik een poos zeer diep in water te zetten op een koele plaats. G.

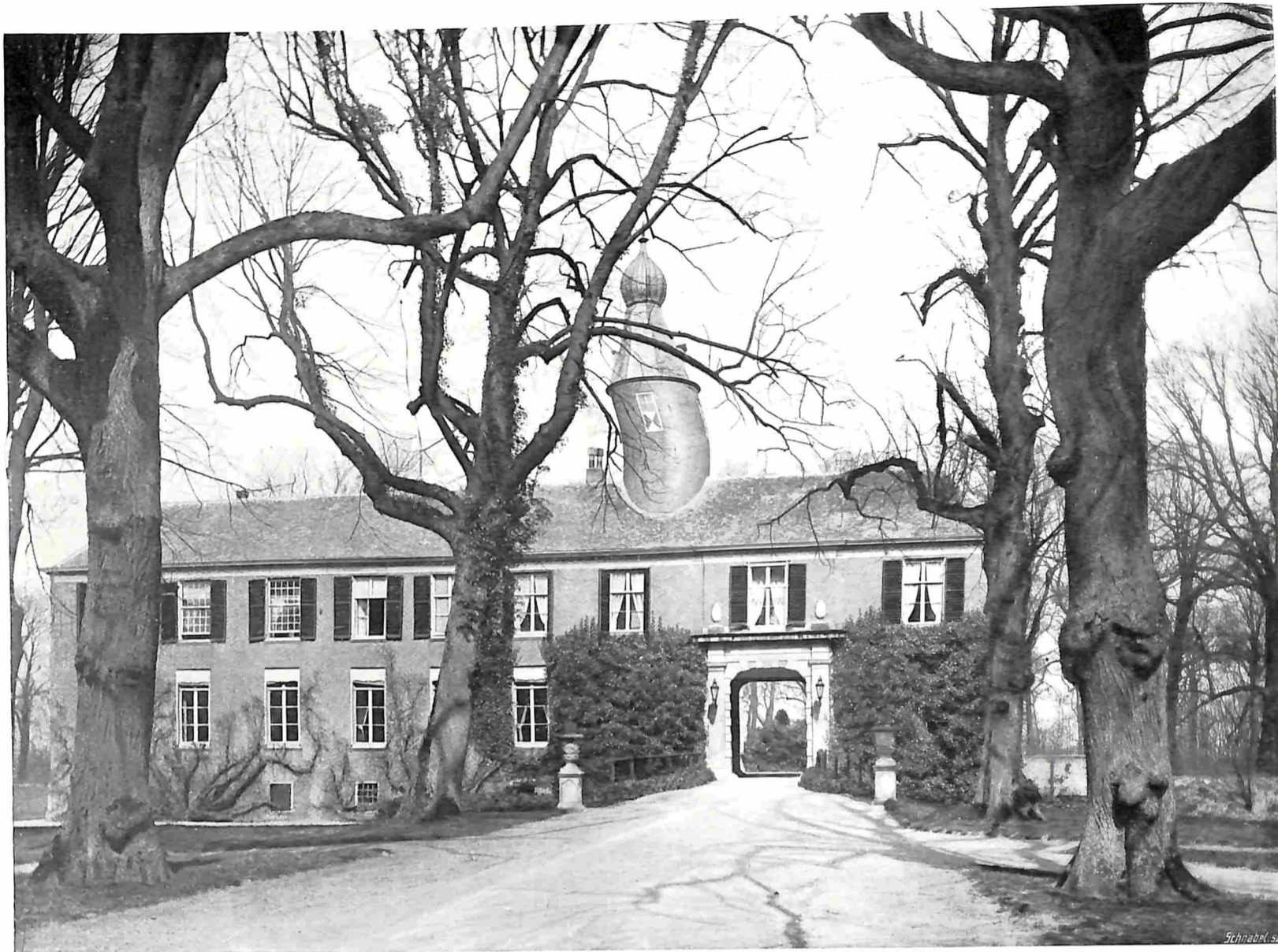

Foto R. H. Herwig.

HET KASTEEL MARQUETTE. (VOORZIJD).

ASSUMBURG EN MARQUETTE.

KENNEMERLAND was in den riddertijd ruim voorzien van kasteelen. De mooie en vruchtbare landstreek was dan ook een geschikt oord voor den hoogen adel — men vond er veel natuurschoon en in bosch en duin huisde veel wild, terwijl de vruchtbaarheid der landouwen den bewoners der hooge huizingen ruime inkomsten waarborgde.

De meeste der kasteelen zijn echter verdwenen in dit gedeelte van ons vaderland, alleen herinnert hier en daar een naam nog aan burchten van voorheen.

Inderdaad, het gedeelte van Kennemerland tusschen en Beverwijk en Heemskerk was eens rijk aan adellijke huizingen. Een der oudste kasteelen in deze streek was het slot *Oud-Haarlem*, ook wel *oudste Haarlem* of *Hof van Haarlem* geheeten. Ook van dit hoog-adellijke slot is geen tastbare herinnering gebleven — wel eene overlevering, die herinnert aan het bekende verhaal van de vrouwen uit Weinsberg. Een der Heeren van Haarlem was in den omtrek van zijn kasteel even gehaat om zijne dwingelandij en wreedheid, als zijne gemalin Vrouwe Baerte bemind was om hare zachtmoedigheid en hulpvaardigheid. Ten slotte was men den dwingeland moede — edelen, burgers en boeren uit de buurt belegerden het kasteel en toen de belegerden zich niet meer staande konden houden, vroeg de Hooge Vrouwe om vrijen aftocht voor haar met alles wat zij dragen kon. Men begrijpt de rest! In stede van hare kostbaarheden droeg zij haren gemaal veilig en wel uit het kasteel! In eene groote kist verborgen, had zij hem door de schare belegeraars heengebracht. Toen de overwinnaars het kasteel gingen doorzoeken om den tiran te vatten, was hij niet te vinden en stelden velen zich tevreden met de oplossing, dat de Booze hem meegevoerd had.

Waar zooveel merkwaardigs uit die lang vervlogen dagen bezweek voor den tijd of door den slooper, daar mogen we des te meer waardeeren, wat ons uit dien tijd nog bleef. Eene wandeling van ruim twintig minuten brengt ons van 't station Uitgeest naar den Assumburg.

De Assumburg! Het bijna eenige overgebleven bouwwerk uit den riddertijd in dezen omtrek! En hoe lang zal het nog blijven, wat het nu is? Want — de Assumburg is niet bewoond, in jaren niet. Het eens zoo trotsche kasteel schijnt ten doode opgeschreven. Regenvlagen en stormwinden deden niet te vergeefs hunne invloeden gelden op het werk van 's menschen handen, dat in lange jaren niet onderhouden werd en dat spoedig een bouwval worden zal, indien men niet ingrijpt.

En toch!

Eenmaal was het slot de huizinge van eene oud-adellijke familie — het geslacht Van Assendelft.

Heer Gerrit van Assendelft vestigde zich in Kennemerland op den Assumburg, nadat het oorspronkelijke stamslot der familie in de Hoeksche en de Kabeljauwsche twisten verwoest was. Het kasteel dateerde uit het begin der 14^e eeuw; het was reeds door brand verwoest en weer herbouwd.

Heer Gerrit verkreeg in 1483 van Maximiliaan van Oostenrijk verlof om „quaatdoenders” in het rechtsgebied van Assendelft achter slot en grendel te zetten in „zijn huys, gelegen tot Eemskerke, geheeten Assenburg.” De kleinzoon van dezen edelman, eveneens Gerrit Assenburg, bouwde het slot in zijn tegenwoordigen vorm tusschen de jaren 1530 en 1558. Bij den bouw gebruikte men veel materiaal, dat afkomstig was van het bovengenoemde kasteel Oud-Haarlem. In 't laatst van 1558 overleed Heer Gerrit, een eenigen zoon, jonkheer Nicolaas, nalatend. Deze was echter door zijn vader gedwongen in den geestelijken stand te treden en toen Heer Gerrit het tijdelijke met het eeuwige verwisselde, bekleedde Nicolaas het ambt van pastoor van de Sint-Laurenskerk te Rotterdam.

Hoe het mogelijk was, dat een edelman als Heer Gerrit zijn eenigen zoon in den geestelijken stand deed treden, vindt vermoedelijk zijne verklaring in een familie-drama. Heer Gerrit was gehuwd geweest met Catherina Chasseur, eene Française, die waarschijnlijk eene levensopvatting had, veel te licht voor een statigen en deftigen Hollandschen edelman. Ten slotte waren de echtelieden bij minnelijke schikking van elkander gescheiden en Catherina vestigde zich metterwoon in den Haag. Daar echter maakte de Vrouwe van Assendelft het wat al te bont. Met behulp van haren kapelaan, Maturin, en nog een paar andere landgenooten, begon Catherina het onedele werk van... valsche muntster! Het eind hiervan was, dat zij in 1541 verdoond werd tot den brandstapel. Maria van Hongarije, de landvoogdes, wijzigde echter dit vonnis in zooverre, dat de Vrouwe van Assendelft den 11^{en} April 1541 door „Jan Sybrants, meester van den scarp en zwaerde mitten watere geëxecuteerd is, dat sij van levenden lijve ter doot gecommen is.” Heer Maturin werd onthoofd en de overige medeplichtigen werden uit 's Keizers landen gebannen.

Toen Nicolaas van Assendelft het overlijden zijns vaders vernam, verliet hij onmiddellijk zijne parochie en begaf zich naar

den Assumburg, waarvan hij zich meester maakte. Volstrekt geen zin had hij om de bezittingen zijns vaders over te laten aan zijn neef Jonker Jan van Assendelft, dien zijn vader tot eenigen erfgenaam had aangewezen. De overheden — zoowel wereldlijke als geestelijke — schenen het optreden van Heer Nicolaas te billijken: immers de eerste beleende hem met al het erfgoed zijns vaders, terwijl de tweede hem dispensatie gaf om in 't huwelijk te treden met Wilhelmina van Haeften. In het rumoerige jaar 1566 sloot Heer Nicolaas van Assendelft zich aan bij het Verbond der Edelen, doch kort daarna bood hij aan de Spaansche landvoogdij zijn onderwerping weer aan. In 1570 overleed hij te Aken en daar zijn huwelijk kinderloos was gebleven, vermaakte hij zijne goederen aan zijn neef Floris van Assendelft, die echter reeds op achttienjarigen leeftijd stierf, zoodat toen de erfenis overging op diens vader Cornelis van Assendelft, Heer van Goudriaan. Deze laatste werd in 1568 door Alva verbannen en zijne goederen werden verbeurd verklaard. Heer Cornelis was namelijk de Nieuwe Leer toegedaan en had daar openlijk blijk van gegeven. Gedurende zijn ballingschap bleef Heer Cornelis in gemeenschap met Willem van Oranje en in 1581 is hij in naam der Edelen van Holland de onderteekenaar van het besluit der Staten, waarbij Philips II afgezworen wordt als heer dezer landen. Hij overleed in 1600. Een tijdlang kwam het kasteel in 't bezit van het geslacht Renesse en in 1670 kocht de Amsterdamsche patricier J. Wuitiers de Heerlijkheid Assumburg. Deze liet bij zijn overlijden de bezittingen na aan zijne weduwe Debora Baeck, die later huwde met Eustatius Baron van Bronkhorst. Deze laatste verkocht in 1694 het kasteel aan Jean Deutz, Schepen en Raad der Stad Amsterdam en de aanzienlijke en rijke Amsterdamer legde veel ten koste om het landgoed te verfraaien. Veel werd er gewijzigd, waardoor echter het kasteel, in stede van een middeleeuwsch slot, een aanzienlijk landgoed voor eene deftige Amsterdamsche familie werd.

Het aanzienlijke geslacht der Deutzen van Assendelft troonde jaren lang op den Assumburg. Het kasteel en de omtrek genoten van den luister van de deftige familie, die zoo langen tijd hare leden de hoogste ambten in het bestuur der hoofdstad zag bekleeden. Zoo goed als erfelijk beklommen de kinderen der Deutzen den burgemeesterlijken troon van Amsterdam — hunne hooge geboorte gaf hun in die dagen daartoe recht.

Doch aan alles komt een einde! Er kwam ook een einde aan het aanzien, aan de grootheid, aan de macht der patricische geslachten! Geen hooge geboorte gaf recht meer op het innemen der bestuurszetels en de leden van 't aloude geslacht, die na 1833 den Assumburg nog bewoonden, waren geen regenten meer van Amsterdam. Zij begonnen het landgoed als zomerverblijf te bewonen en eindelijk kwam het eens zoo trotsche kasteel leeg te staan. Een korten tijd is de adellijke huizinge nog verhuurd geweest aan een oud-gast en daarna bleef het onbewoond. Thans is het ook.... onbewoonbaar! Het in Amsterdam zoo goed bekende bordje, dat den volke kond doet, dat een perceel ongeschikt is ter bewoning, ontbreekt slechts.

.....
 Bezien wij thans het treurig overschot! Een breede laan van oude linden brengt ons recht voor den ingang van het slot. Links zien wij de vroegere oranjerie en rechts de bouwvallen van een complex van gebouwen, die vroeger stallen en dienstwoningen van 't kasteel waren. Nu is het slechts een groote bouwval, die op den slooper wacht.

De vroegere oranjerie is gedeeltelijk ingericht tot een eenvoudige herberg, meer rustiek dan comfortable. Het kasteel verloochent zijne middeleeuwsche afkomst niet, doch de talrijke „verfraaiingen” en „verbeteringen”, die het moest verduren, deden veel van de oorspronkelijke bouwvormen verloren gaan. Eene ondiepe, maar vrij breede gracht omringt het naar alle zijden en een gemetselde brug met drie bogen geeft aan de Noordzijde toegang tot het slot. De westelijke vleugel van het gebouw wordt gevormd door een viertal torens — de noordelijke ervan is de middeleeuwsche donjon. Een achtkante toren staat aan den noord-oostelijken hoek van het gebouw. Tegen den vierkanten Zuid-Ooster toren staat een veelhoekig torentje gebouwd, welks vlak den naam van schavot draagt.

Assumburg was een Hooge Heerlijkheid — de Heeren mochten het halsrecht uitoefenen over de misdadigers, die binnen de grachten der huizinge hunne euvelheden hadden uitgevoerd. Of dit ooit geschied is, is ons onbekend.

Treden we thans het kasteel binnen. We bemerken, dat de kamers en zalen der benedenverdieping om

eene binnenplaats gelegen zijn. Tegen den oostelijken vleugel van het gebouw is op die binnenplaats een hardsteenen galerij gebouwd, die uit 't laatst der 15^e of uit het begin der 16^e eeuw dateert. Hier hebben de Heeren van Assendelft de vier-schaar gespannen. Konden de oude pilaren spreken, wat zouden we vernemen van overtreden verboden — van niet-opgevolgde geboden! Op de binnenplaats vinden we ook een put, die den kasteelbewoners van water voorzag.

De vertrekken om de binnenplaats zijn het best bewaard gebleven. Eene groote zaal is versierd met beeldhouwwerk, dat de jacht, de vischvangst, den ooft- en akkerbouw symboliseert.

Ook de bovenverdieping bevat nog allerlei vertrekken. Daar is eene zaal, die eens de rechtzaal der Heeren van Assendelft was. Een allerafgrijpselijkst mengelmoes van verschillende lagen behangselpapier bedekt thans de wanden. Het vocht en de tijd, geholpen door vernielzuchtige bezoekers, maakten den chaos, dien men hier aantreft.

Op den zolder van het gebouw vinden we de „gevangenis”. Eene groote, zware deur dekt een tweede, die kleiner, doch even solide is. In de laatste is een rond gat, dat den bewakers gelegenheid gaf aan gevangenen hun voedsel te reiken. Beneden in het kasteel vindt men keukens en bergplaatsen, kelders en hokken, die eens gebruikt werden en nu het geheele verwordingsproces meemaken.

Wij verlaten den Assumburg. Een bouwval hebben wij gezien. Op den weg naar Heemskerk zien we tal van mannen bezig zware boomen te vellen en knoestige boomwortels te rooien. Eenmaal onttrokken die boomen den Assumburg aan het gezicht van den voorbijganger — de plaats, die zij innamen zal nu weiland worden. En hoe lang zal 't nog duren, voordat ook de bouwval, dien men eens den Assumburg noemde, opgeruimd is? Want het lijkt bijna onmogelijk om den ouden kolossus weer in eere te herstellen!

Wandelend door het oude dorp Heemskerk met den merkwaardigen, in baksteen gebouwden toren van het kerkgebouw der Hervormden, zijn we spoedig genaderd tot de laan van vier rijen beuken, die toegang geeft tot het kasteel Marquette of het slot Heemskerk.

Het slot Heemskerk is van zeer ouden datum. Het werd gebouwd tijdens de regeering van graaf Willem II als eene vesting tegen de West-Friezen. Hendrik van Heemskerk werd er de eerste slotvoogd en tevens verhef de graaf hem tot baljuw van Kennemerland. Herhaalde malen is het kasteel verwoest en door versterf kwam het achtereenvolgens in 't bezit van onderscheidene familiën. In 1610 kwam het in eigendom aan Daniël de Hertaing, en deze veranderde den naam der huizinge in „Marquette”, naar eene heerlijkheid tusschen Bouchain en Arleux, in Henegouwen. In 1665 moest de kleinzoon van Heer Daniël zijne bezittingen voor schuld verkoopen. De weduwe van Adriaan van der Mijle, eene geboren baronesse van Wassenaar Duivenvoorde, kocht het, en de Haagsche predikant J. Vollenhove, die er meermalen te gast was, bezong den „lof van 't zegenrijk Marquet, juweel der heerlichheden”. De volgende bezitster trachtte het kasteel, dat men met de bijbehorende landerijen op eene waarde van drie ton schatte, te..... verloten! Het plan mislukte echter, misschien achtte men de kans te klein of waren de aandelen in de loterij te duur. De eigenaresse, Maria Agatha van der

Foto R. H. Herwig.

HET KASTEEL DE ASSUMBURG.

Mijle, behield nu het kasteel en liet het bij haar overlijden na aan hare nicht, Wilhelmina van Rhede, die gehuwd was met Wigbolt van der Does, heer van Noordwijk. Deze verkocht Marquette in 1717 aan Joachim Rendorp en nog steeds zijn en de Assumburg en Marquette in het bezit der nakomelingen van dien Amsterdamschen patriciër.

Het kasteel heeft veel, bijna alles, van het oude verloren, doch nog altijd is het een fraai landgoed. De huizinge is een deftig en statig gebouw, dat daar rustig ligt achter een prachtig ijzeren hek tusschen hardsteenen pilaren. De rechte lijnen worden mooi gebroken door het torentje met zijn sierlijke spits. Vroeger echter was het voorkomen van het gebouw veel schilderachtiger. In 1750 nog had men ter rechterzijde van de poort een vierkanten toren, waarin de slotkapel gevestigd was. Een paar kleine torens sloten den linkervleugel af — de daken waren ongelijk van hoogte en de vensters niet zoo eenvormig als thans. In den pruikentijd, toen alles in bouwwerk recht en regelmatig moest zijn om mooi gevonden te worden, heeft men Marquette in overeenstemming gebracht met den smaak dier dagen. Te verwonderen is het, dat men het torentje, dat de symmetrie brak, niet gesloopt heeft!

Tegenover het huis stond vroeger een rondeel, eens de glorie van Marquette. Om strijd werd het beschreven, bewonderd, zelfs bezongen. Dit rondeel, veel overeenkomst vertoonende met den burcht te Leiden, had nog een toren van „negen estagiën” hoog, en deze diende den zeevaarders als baken, doch gaf ook gelegenheid den ganschen omtrek te overzien. Als in rumoerige tijden, die Kennemerland niet bespaard bleven, stroopende benden de streek onveilig maakten, waarschuwde het seinvuur op den toren de huislieden om op hunne hoede te wezen. In het jaar 1358 werd het rondeel elf weken lang belegerd door de Hoekschen, onder aanvoering van Dirk van Polanen, De burchtheer, Wouter van Heemskerk, moest zich echter ten slotte, door den honger gedwongen, overgeven. In 1800 is de middeleeuwsche toren geslecht.

J. A. DOESBURG LANNOOY.

BRUGGE.

(Slot).

'S MIDDAGS is Rozeke niet meer voor mij, dan speelt de zon niet meer op de roode geranium en is het licht anders. Ik zwerf langs de stille grachtjes, langs de Quai du Rosaire, waar huizen en donkere bogen en spitse torentjes hun klaar spiegelbeeld vinden in het water, en de zwanen statig achter elkaar heenglijden als een kleine vloot langs de Quai Vert, waar telkens het perspectief

Foto M. C. Kooij—van Zeggelen.

BRUGGE. QUAI DU ROSAIRE.

Foto M. C. Kooij—van Zeggelen.

BRUGGE. QUAI DU MIROIR.

onderbroken wordt door een boogbrug, en in de verte de hooge Beffroi zijn statige silhouet opheft — de toren waarvan Longfellow zeide, dat hij des dichters hoofd dichter bij den hemel had gebracht dan zijn voeten bij de slapende stad. De Beffroi die de victorie inluidde of ten strijde riep in den tijd der Bourgondische edelen, die daar staat als een gekroonde kolos uit de middeleeuwen te midden van zijn hallen op de Grand' Place. Hij had eens een torenspits, die nog te zien is op oude schilderijen uit de 17^e eeuw. Zij brandde in 1741 af — en van de Grand' Place dwaal ik naar de Place du Bourg waar het stadhuis verrijst in Gothischen stijl, de prachtige kerk van het Heilig Bloed en het in Renaissance stijl opgetrokken paleis van Justitie, welks rijpoortje toegang geeft tot de rue de l'Ane Aveugle — de Blinde ezelstraat, of zooals de Bruggenaars het uitspreken, de bland' ezelstraat. In dit paleis is de beroemde schoorsteen, vervaardigd door de beeldhouwers Glasencamp, Rogier de Smet, Adriaan Ras en den schilder Lancelot Blondeel, van wiens meesterhand Brugge zooveel heerlijks bezit.

Zes meter hoog en elf meter breed bestaat dit kunstwerk uit zwart marmere kolommen, waarop basreliefs van albast zijn aangebracht. De mantel bevat in basreliefs het bijbelverhaal van de kuische Susanna, daar boven en er naast is de prachtig gebeeldhouwde houten wand, waar in het midden boven den schoorsteenmantel Karel de V levensgroot staat als Graaf van Vlaanderen. Naast hem aan weerskanten, zijn voorouders, Maximiliaan en Maria van Bourgondië, Ferdinand van Aragon en Isabella van Castilië. De koperen ringen onder aan den mantel aangebracht, waarmede degeen die zijn voeten wilde warmen bij het vuur, zich in evenwicht hield, zijn van een prachtige bijzondere bewerking.

Brugge is ook de stad van Memling. Het oude ernstig uitziende St. Jans Hospitaal uit de 13^e eeuw, gelegen in een der schilderachtigste hoekjes van Brugge, gedeeltelijk aan het water, bevat schatten van hem. Maria „met den appel” is daar, met het zoo van 's werelds leed bewuste gezicht, vol fijnheid en zachte gratie, de hand sierlijk geheven waarin de appel tusschen de vingers gevat is waarnaar het kindeke Jezus grijpt, en het prachtige uitdrukkingsvolle portret van Martin v. Nieuwenhove, biddend tot de Madonna. De legende van de heilige Ursula heeft Memling gepenseeld op een reliquiekastje en ook dit is in het bezit van het St. Jans Hospitaal. Dat dit beroemde kunstwerk daar eeuwenlang gebleven is, terwijl zooveel van kunstwaarde uit Brugge naar den vreemde is gegaan, is ten deele te danken aan de trouwe bewaking der Angustijner zusters, en niet alleen aan haar bewaking maar ook aan een list. Toen n.l. afgevaardigden van de Republiek den schat opeischten, en vroegen om „de jacht” n.l. de jacht op de heilige Ursula, veinsden de vermaarde zusters hen niet te begrijpen en bezwoeren dat er geen schildering van Memling voorstellende „een jacht” in haar bezit was. Zoo werd de legende der „heilige Ursula” gered

Foto M. C. Kooij—van Zeggelen.

BRUGGE. QUAI VERT.

van een verhuizing naar Frankrijk en bleef behouden voor het St. Jans Hospitaal.

En ik dwaal verder. Overal die oude puntgevels, boogvensters, Gothische portieken waarin de stilte droomt van vrome tijden en andere schitterende periodes.

De 14^e eeuw met Jacob van Artevelde, de tijd waarin bloeide de laken- en wolindustrie en dan de schitterende dagen van een Philips den Goede! Is het mogelijk dat deze stille uitgestorven stad, waarin nu een enkel eenzaam figuurtje, meestal een non, langs de verlaten grachtjes dwaalt, toen zoo druk en vol was dat de dagelijks luidende „werkklok” de moeders waarschuwde haar kinderen binnenshuis te houden, daar anders de magistraten er niet voor instonden dat zij niet van de been geloopt zouden worden? Is dit de stad waarin de ridders van het gulden Vlies hun feesten en tournooien gaven, is dit de stad van Vlaamsche grootheid en levendig beweeg? Wij hebben in Holland ook onze stille stadjes, ook onze „villes mortes”, maar zóó stil, zóó zwijgend, zoo droomend als Brugge ken ik er geen een. Het is of die prachtige gevels, die oude kerken van het Heilig bloed, van Sint Jacob, van Jeruzalem, die stille hoekjes van Gothische pracht, van middeleeuwsche vroomheid alles nog stiller maken.

Door nauwe onaanzienlijke straatjes dwaal ik, waar de kantwerksters in rijen voor haar huisjes zitten. Rozeke heeft mij ook de legende verteld van het ontstaan van Brugge's eerste kant.

Dat is een teere geschiedenis, fijn als de kant zelve die in Brugge gemaakt wordt.

Aan den Dyver woonde indertijd een der rijkste kooplieden van Brugge. Evenals de andere, die de stad groot maakten, zag hij de schepen beladen met goed voor zijn deur aanleggen. Hij had een zoon, die eenmaal alles van hem zou erven.

Aan den overkant van den Dyver onder de schaduw van de Notre Dame stonden eenvoudige, nederige huisjes. In een daarvan woonde de arme weduwe van een zeeman met hare drie dochters. De oudste, Maria was de speelkameraad geweest van den zoon van den rijken koopman. Van speelnoten werden zij vrienden, van vrienden, geliefden. De vader van den jongen man stond het huwelijk toe, want hij wenschte niets liever dan zijn geluk.

Maria hield echter de armoede van het gezin voor den jongen man verborgen. Eens was die zoo hoog gestegen, dat zij zich in de kerk voor het Mariabeeld wierp en bad: „O gij moeder vol genade, gij die weet wat leed is, zie onzen toestand en help ons. Mijn moeder en mijne zusjes komen om als gij niet helpt. Wanneer gij mij den weg wijst om ons te redden zal ik u het liefste wat ik op de wereld heb offeren”.

Den volgenden dag was de 1^e Mei en Maria ging met haar geliefde uit. Ze zaten onder een bloeienden pereboom, de vogels zongen, als diamant glinsterende spinnewebben hingen tusschen de struiken; een er van viel Maria in den schoot.

„O! zie toch!” zeide Maria, „is dit niet mooi, zou dit niet

een mooi ontwerp voor je houtsnijwerk zijn?” „Dat zou het zeker, zeide hij, als wij het slechts vast konden houden”.

Maria bracht het spinneweb voorzichtig in haar rok naar huis en daar begon zij met draadjes het prachtige web na te maken. Hij maakte kleine spelden, waarmede zij de draden bevestigde.

Zoo ontstond het eerste kantwerk. Maria kreeg nu vele bestellingen; zij verdiende geld, de familie was voor armoede behoed en zij maakte een kanten sluier voor het Mariabeeld. Maar zij zelve werd bleeker en bleeker, zij kwijnde weg en op een dag zeide zij haar geliefde, dat zij zijn vrouw niet kon worden.

Hij werd wanhopend en ziek, en de vader zelf kwam Maria vragen waarom dit wreede besluit genomen was. Toen vertelde zij hem hare gelofte aan Maria en als een vroom geloovige moest hij toestemmen dat het beter was hun beider geluk op te offeren dan haar gelofte te breken.

En weder was het de 1ste Mei, en weder zat Maria onder den bloeienden boom, nu niet met haar geliefde maar met haar moeder en zusters, en ziet, weder viel er een spinneweb in haar schoot, maar nu waren het duidelijk letters en die letters vormden: „Ik ontsla u van uwe belofte”.

„Hij” had achter hen gestaan en de woorden ook gelezen en zij sloten elkaar in de armen, onder het bloeiende sneeuwdak op dien zonnigen lentemorgen.

* * *

Een levendig punt ben ik van morgen voorbijgegaan. De kleine vischmarkt — waar, tusschen de oude geveltjes, vrouwtjes gehuld in donkere pelerines met witte mutsen op, kakelden bij de manden vol visschen, die er glibberig glanzend uitpuilden. Nu is het ook dáár stil. Het is 't late middaguur. In de stille grachten drijven de zwanen mij statig voorbij. Gele blaadjes van herfstboomen spiegelen zich in het water. Ik sta stil op de hooge brugjes en zie naar andere hooge brugjes met hun licht onder de bogen en schaduwen in het water, en ik wandel langzaam naar het minnewater.

Daar is het landschap stil, rustig, met een klaren spiegel er onder. De puntige toren van de Notre-Dame rijst fijn en teer omhoog in de effen lucht en daalt evenzoo rustig en fijn omlaag in het water, en zoo de boomen en zoo de oude huizen en zoo de oude dikke stadspoort van het heilig Kruis.

Daar begint de Notre-Dame zwaar te bim-beien. Het is het uur van het gebed. Nu gaan de Bagijntjes zeker weer allen devoot kerkwaarts. Onder de schemering der boomen komen ze haar witte huizekens uit en Roseke zit voor het venster; ze werkt niet meer, want ze kan in 't late licht niet meer zien. Ze kijkt misschien met haar oude oogskens door de ruitjes en ziet de zón gloeien achter de hooge stammen, boven de witte huizen der Bagijntjes.

En dan, als de Notre-Dame gebimbeid heeft, strooit de hooge

Foto M. C. Kooij—van Zeggelen.

BRUGGE. OP DE VISCHMARKT.

Foto M. C. Kooij—van Zeggelen.

BRUGGE. DE VISCHMARKT.

Beffroi zijn carrillon over de stad, kantwerk in de lucht, muziek als een spinneweb, neerzijgend over de oude grachtjes met de stille huizen spiegelen in het water.

M. C. KOOIJ—V. ZEGGELEN.

PLEEGKINDEREN UIT HET VRIJE VELD.

VAN de behandeling onzer jonge huisdieren is iedereen vrijwel op de hoogte. De viervoeters ontvangen een voeding, berekend op den overgang van het melkdiët naar dat van het volwassen dier; verder leert de ervaring dat een jonge hond, die een oude, leeren pantoffel tot speelgoed heeft, onze vloerleedjes ontzien zal; bezigheid met een rollend voorwerp op den grond houdt jonge katten van tafel of schoorsteenmantel. Zaadetende vogels zijn gemakkelijk te onderhouden, voor insectenetters van allerlei soort heeft men keur van geprepareerd vogelvoeder in bussen voor het koopen. Doch wat te beginnen met jonge roofvogels, verdwaalde nestjongen, met allerlei viervoetige wilde gasten, die soms onze zorgen vragen?

Ge redt een vlemuis uit de klauwen eener kat, ge behoeden te vroeg uitgevlogen vogel met beschadigde vlerk voor een zekeren dood in uw tuin, ge koopt een paar ondeugende jongens een nest half-vlugge, jonge uilen af, dat ze uithaalden. Al die dieren moet ge een paar dagen of weken den kost geven, voor ge ze de vrijheid kunt hergeven. Bovendien, 't is wel aardig, leerzaam of vermakelijk om eens een poos hagedis, slang, vlemuis, konijn, egel of zoiets te verzorgen en van dichtbij te bekijken. Behandel ze dan echter zacht en doelmatig in dien tijd, geef den jongen dieren vooral wat ze bij moeder thuis zouden gehad hebben, niet meer of niet minder!

Menig pleegkind uit het vrije veld gaat dood aan te veel voedsel. Een jonge lijster bv. zal bij de minste aanraking zijn bek wagenwijd openzetten; dit beteekent echter niet dat de vogel dan altijd wat eten dient te worden toegestopt. Ook thuis heeft het jonge vogeltje op moeders thuiskomst te wachten en blijft lange poezen zonder voedsel. Daarom moet het toedienen van eten met flink lange vastentijden afwisselen.

't Lijkt wel hard, maar allerlei jongere dieren zullen 't beste gedijen, als men ze doorlopend in hongerigen toestand houdt en ze nimmer genoeg geeft. Hun spijsverteringsorganen zijn daarop niet berekend.

Een jonge egel zal brood en melk eten, — tenminste wanneer er geen toeschouwers bij zijn, want ze zijn erg schuw, die aardige, jonge stekelvarkentjes —; doch laat ge hem den vollen schotel, dan eet het dier zich vast den dood. Het kent zijn maat immers nog niet!

Bangheid is trouwens de oorzaak dat menig uit zijn omgeving gerukt, jong beest niet eten zal. Er zijn vogeltjes, die liever sterven van honger dan zich aan een nieuwe voedingswijze te wagen. Voor die vreesachtige kleinen is 't noodzakelijk ze op een rustig plekje te houden, waar geen dreigende gevaren, met allerlei plotseling weerklinkende vreemde geluiden, hen onder den ban der vreezen gedrukt houden. Kalm en doortastend optreden lokt hun vertrouwen tot u uit, en eerst dient men toch uit te maken of het jonge dier zichzelf reeds bedienen kan of nog gevoerd moet worden.

Jonge uilen bv. kunnen reeds bijna volwassen zijn, aan hun veeren te zeggen, doch zullen vlak naast hen op den zitstok gelegde stukjes vleesch of rauwe lever niet aanraken. Die uilenkinderen zijn nog gewend om door de ouden gevoerd te worden en hebben van zelf-eten nog geen flauw besef; steek ze op een stokje de stukjes lever toe en ze zullen gretig toehappen. Uilen op den duur in het leven te houden daarmee gaat slecht, de roovers moeten dan naar hun aard op zijn tijd een muis, een vogeltje of zoo iets hebben. Zulk materiaal kan toevallig wel eens de kat afhandig gemaakt worden voor dit doel, doch we veronderstellen liever dat men de volwassen dieren zoo spoedig mogelijk de vrijheid geeft, om dan meer nut te doen dan in hun tijdelijke gevangenschap.

Vleermuizen kunnen zeer goed met vliegen worden gevoerd, ze eten die zelfs uit uw hand, als ze wat gewend raken aan hun nieuwe omgeving. Aardig is hun manier om die te verorberen. Ze trekken den kop daarbij tusschen de vliezige vlerken terug, en als dieven schrokken ze den buit gulzig op, na de vliegen in een ommezien van de vleugels te hebben ontdaan. Ook rauw vleesch en spek weigeren ze niet, zoodat het praatje, als zouden vleermuizen in de boerenschouwen zich aan de daar opgehangen rookhammen en zijden spek komen vergasten, niet zoo heelemaal uit de lucht gegrepen schijnt.

Jonge veldmuizen kunnen met in melk ge-weekt brood in 't leven gehouden worden, volwassen vinden ze in los graan en brood hun kostje. Spitsmuizen, de insectenetende knagelijntjes, eten allerlei vleeschvoedsel, zelfs zouden ze een bijzondere voorliefde voor garnalen bezitten, wat al heel zonderling klinkt.

Over het algemeen is het zaak de natuur te volgen in de voedingskwestie der jongere pleegdieren; ieder leerboek der natuurlijke historie geeft in dat opzicht voldoende inlichtingen. Zelf hebben we maandenlang vliegende herten, die verzot zijn op de zoete sappen, welke uit boomwonden vloeien, in het leven gehouden met vochtige klontjes bruine suiker.

Een tweede gewichtige voorwaarde, om de moederlijke zorgen te evenaren, is, dat de jonge dieren vooral des nachts warmte genieten. We kunnen ons maar half voorstellen hoe knusjes warm een jonge vogel in zijn nest ligt, hoe kostelijk een kleine viervoeter het in zijn wollig, veilig holletje heeft. Al wat men hen maar toestoppen kan aan wollen draadjes of flanellen lapjes zullen ze op prijs stellen in den vreemde en kan dienst doen om het leven der kleine, verkleumde gasten te redden. Ook volwassen dieren komen onder behandeling der menschen vaak te kort in dat opzicht.

't Is verkeerd ze te verweekelijken door broeien, doch een warm nestplekje gedurende den nacht is iets, waarop ze recht hebben.

Wie een gewond, verdwaald of te vroeg het ouderlijke nest ontberend jong dier door den moeilijken tijd heenhelpt, moet dat goed willen doen ook. Is een dier wezenlijk ernstig gewond, zoodat geen hulp baten kan, dan is het een droeve plicht om het maar in ééns uit zijn lijden te verlossen en het te doodden. Daartegenover staat dat lichte verwondingen of ongemakken gerust aan de wonderdadige zorgen van Moeder Natuur kunnen worden overgelaten. In den regel zal beschutting voor weersinvloeden en doelmatig voedsel voldoende zijn om beterschap te zien intreden.

Dierenleven is taai genoeg, en er sterven hoogst waarschijnlijk meer zieke en verminkte dieren van honger en koude dan aan toevallige verwondingen.

G.

BEMESTING VAN POTPLANTEN MET KUNSTMEST.

VAN de hand van den heer Dettweiler vinden we in „die Ernährung der Pflanze“ een aardig artikel over de bemesting van potplanten met kunstmeststoffen, uitgevoerd in de stadskweekerij te München. Allereerst dient opgemerkt te worden, zegt de heer Dettweiler, dat reeds na twee tot drie weken vanaf den dag van toediening der kunstmeststoffen men bij de Geraniums duidelijke verschillen kon waarnemen.

Zoals men weet zijn voor de voeding van alle planten meerdere stoffen beslist noodzakelijk, waaronder de Stikstof, de Kali en het Phosphorzuur bij de bemesting een eerste rol spelen. Nu bleek bij deze proeven, dat de Stikstof in de allereerste plaats gegeven moet worden. De Kali volgde deze voedingsstof in belangrijkheid direct op, terwijl het Phosphorzuur weinig uitwerkte en de Kalk (ook een voedingsstof) volstrekt niets; dit was voornamelijk daaraan toe te schrijven, dat de gebruikte grondsoort voldoende kalk bevatte. De werking der meststoffen afzonderlijk is duidelijk uit de afbeeldingen 1 en 2 te zien, waarop naast een groep planten zonder verdere bemesting (O) een groep geplaatst is met volledige kunstmestbemesting, aangeduid door

K. P. N. (Kali, Phosphorzuur en Stikstof = nitrogenium) en vervolgens nog een groep zonder kali, zonder stikstof en zonder phosphorzuur.

De bemesting werd zoo uitgevoerd, dat 2 gram van het kunstmestmengsel in 1 Liter water opgelost werd en men daarmee de planten wekelijks 1—2 maal bemestte (begoot). Dit mengsel was bij de volledige bemesting aldus samengesteld:

80 deelen 40 % ig kalizout.
120 „ zwavelzure ammoniak.
100 „ superfosfaat.

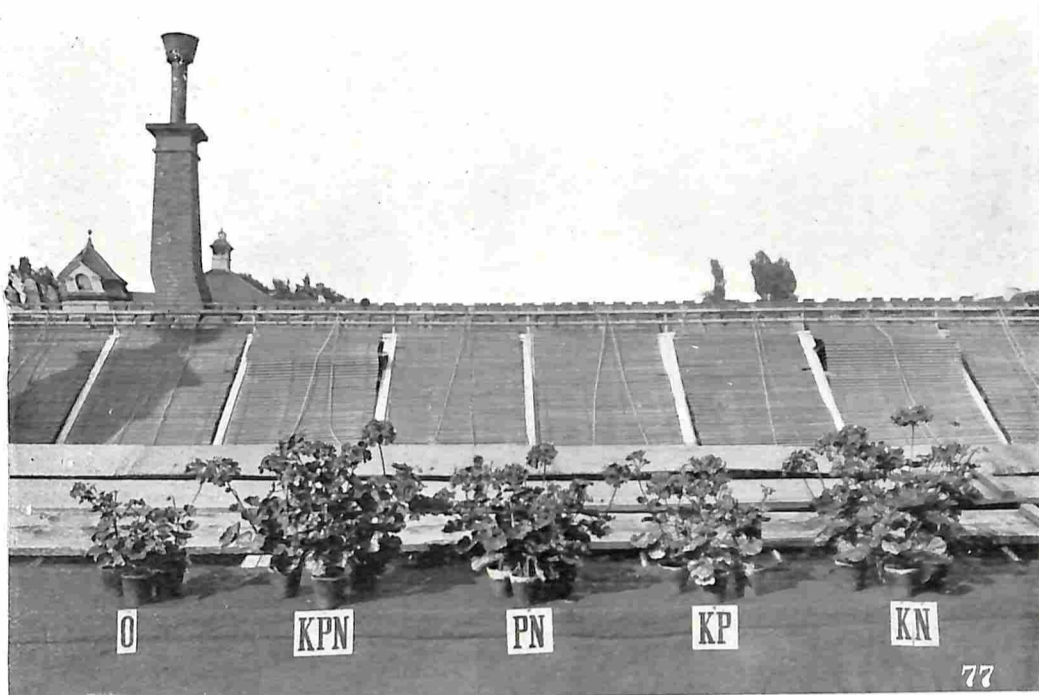
Naast deze bemesting werden ook nog volledige bemestingen gegeven op dezelfde wijze met de Wagnersche, Albertsche en Lierkesche bloemenmestmengsels. In het algemeen bleek hierbij, dat het voor de plant zoowel in den pot als vollen grond op de „bouwsteenen" aankomt, dus op de voedingsstoffen, en het was hetzelfde, of deze volledige bemesting in dezen of genen vorm gegeven werd. Bij deze uitgebreide proeven bleek, dat de bovengenoemde bemesting minstens evenzoo goed voor de potbemesting gebruikt kan worden als de zuivere meststoffen volgens Wagner en Albert.

Men zal wel waarnemen, dat het superfosfaat niet volkomen oplost, er blijft iets op den bodem hiervan liggen, wat echter zonder invloed is, wanneer men steeds vóór het gieten met een stok eerst flink doorroert. Het mengsel van 40 % kalizout, superfosfaat en zwavelzure ammoniak heeft twee groote voordeelen en wel deze, dat het verreweg het goedkoopste is en overal te verkrijgen. Zeer slecht of, beter gezegd, in 't geheel niet, heeft daarentegen de met zooveel ophef aangeprezen Hallmayersche geconcentreerde (!) plantenmeststof gewerkt. De proeven hebben bewezen, dat dit Hallmayersche mengsel nauwelijks voedend werkt. Het is in het belang van alle bloemenliefhebbers en tuinlui, dat tegen een dergelijke „meststof" gewaarschuwd wordt. Wanneer men daaraan nog toevoegt, dat met een pakket van 18 cent evenveel planten gedurende denzelfden tijd gevoed konden worden als met 1 cent van bovengenoemd kaliammoniak-superfosfaatmengsel en dat met dit laatste nog een veel beter uitwerking verkregen werd, dan begrijpt men wat een dergelijk Hallmayers mengsel waard is.

Verder hebben de proeven ook bewezen dat het geen verschil maakt of men 40 % ig kalizout of chloorkali gebruikt. Patent kali kan men evengoed gebruiken, mits men op het geringere % kali let bij het mengen. Een andere forozuurmeststof dan Superfosfaat is niet goed te gebruiken, omdat men beslist mengen moet als men den mest in opgelosten toestand wil geven. Ook omdat men een direct oplosbaar fosfaat moet gebruiken om met de andere voedingsstoffen gelijken tred te kunnen houden. Chilisalpeter zou in dit geval naast Ammoniak, in ieder geval ieder voor de helft, gebruikt kunnen worden. Een bijzonder voordeel kon men bij de proeven hiermee echter niet vinden. Ook toonde het Chilisalpeter — wat om bekende redenen begrijpelijk is — gemakkelijk een iets te snelle werking en te eenzijdige werking door zijn voor de planten gemakkelijk opneembare stikstofvorm, zoodat de overige voedingsstoffen daarmee geen gelijken tred konden houden. Daarentegen vertoonde het boven aangegeven mengsel van den beginne af tot aan het einde een regelmatige zekere werking door de Ammoniakstikstofbemesting. Buitendien werd vastgesteld, dat een bepaalde hoeveelheid Chilisalpeter (in opgelosten vorm) schaadde, terwijl daarentegen dezelfde hoeveelheid ammoniak zeer gunstig werkte. Ook was de ammoniakwerking in alle gevallen snel genoeg en uitte zich reeds na weinige dagen. Bijna gelijk met de ammoniak stond de kalistof, en deze kon wanneer het mengen direct voor het oplossen plaats had, gebruikt worden. Tamelijk zwak in hunne werking als opgeloste stikstofmest waren het door de kweekers zoo vaak geprezen hoornmeel en bloedmeel, niettegenstaande ook kali en fosforzuur gegeven werden.

Kalk, die op verschillende wijze als koolzure kalk toegediend werd, toonde op de potplanten geen werking in dezen, zooals reeds gezegd, niet kalkarmen grond. Op zichzelf was de werking even gering als in een mengsel met andere voedingsstoffen.

Tamelijk waardeloos bleek de tot dien tijd in de stadskwekerij gebruikte opgeloste koemest, of zooals men het daar noemt gier, wat het echter niet is, want de mest komt uit het stedelijk abattoir uit de magen van het vee en wordt in tonnen met water vermengd. Iedere kenner begrijpt, dat dit mengsel niet veel waarde heeft, alleen bij gebrek

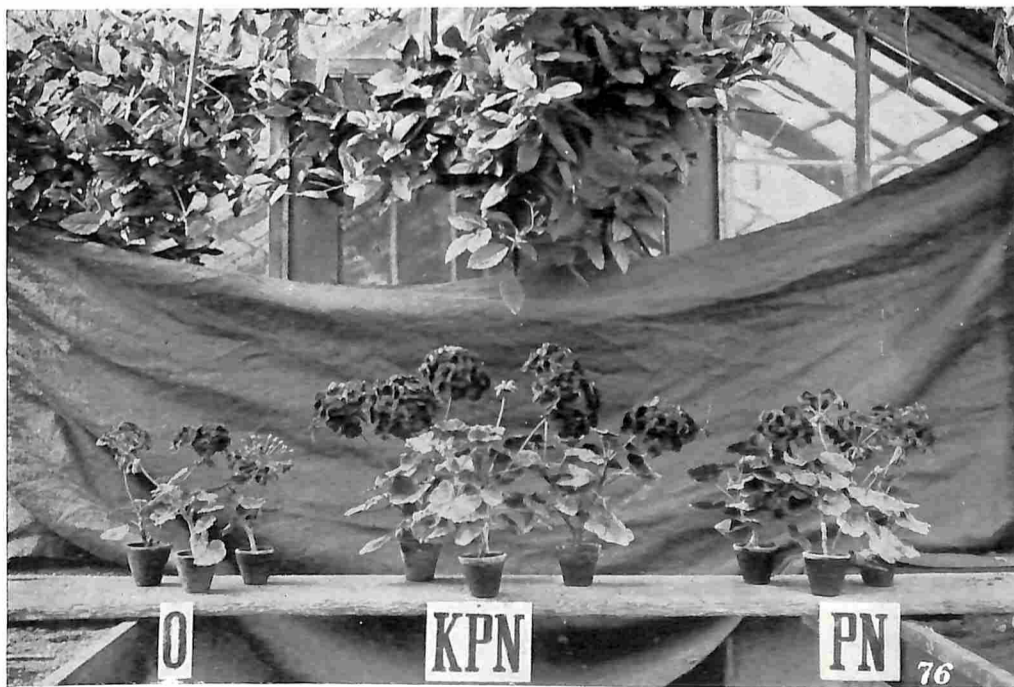

BEMESTINGSPROEF BIJ PELARGONIUM IN POT. K = 40 % IG KALIZOUT;
P = SUPERPHOSPHAAT; N = ZWAVELZURE AMMONIAK.

aan beter was men tot nu toe hierop aangewezen en nadat deze wijze van mesten gedurende langen tijd toegepast werd, meenden vele tuinlui, dat er niets beters bestond. Langzamerhand won men het vertrouwen en toen men bemerkte, dat werkelijk na korten tijd de uitwerking bijzonder groot was, hetgeen de afbeeldingen duidelijk weergeven, gingen velen zelf beproeven. Toen hier ook slechts een voordeelige werking te zien was, vertrouwde men de zaak volkomen, en iedere tuinman, die thuis bloemen had, wilde van dit „wonderspul" hebben, om ook voor zijn ruiten spoedig een prachtige bloemenweelde te voorschijn te tooveren.

Door een tentoonstelling was het mogelijk deze eenvoudige en voordeelige zaak iedereen te toonen. Verscheidene tuinlui en alle bloemenliefhebbers — en dat waren de meeste bezoekers en vooral de dames — kwamen om inlichtingen en de voorschriften gingen bij massa's. Maar dikwijls was het: „Waar krijgt men het mengsel?" Antwoord: „Het beste koopt u de afzonderlijke stoffen bij de kunstmesthandelaars en mengt dan, zelf, dan weet u, wat u heeft". Zoo is het. Bloemenmest wordt volgens dit en dat mengsel verkocht, en ieder heeft een „geheimmiddel", maar niemand verraadt zijn geheim in zooverre, dat hij zegt, wat er in zit aan voedingsstoffen en daarop komt het hoofdzakelijk aan, op niets anders. Voor de afzonderlijke voedingsstoffen moet gegarandeerd worden, juist zooals men het verlangt, en dan weet men, wat men heeft en of het mengsel het juiste is. Het bovengenoemde mengsel bevat 10 % kali, 8 % stikstof en 6% fosforzuur, wat in ieder opzicht een bevredigende uitkomst gaf. De oplossing waarmee gegoten werd was 0,2 % sterk; deze concentratie kan men voor vele planten, vooral als ze goed doorworteld zijn wel hooger maken, bij enkele kan men wel gaan tot 0,8 %, iets wat men zelf gemakkelijk kan onderzoeken.

Verder werden ook voorraadbemestingen gegeven, waarbij zwavelzure ammoniak, 40 % kalizout en superfosfaat door de

BEMESTINGSPROEF BIJ PELARGONIUM IN POT. K = 40 % IG KALIZOUT;
P = SUPERPHOSPHAAT; N = ZWAVELZURE AMMONIAK.

Foto C. Steenberg.

HET BEZOEK VAN PRESIDENT FALLIÈRES AAN AMSTERDAM.
DE BEGROETING VAN PRESIDENT FALLIÈRES DOOR H. M. DE KONINGIN IN HET
PAVILJOEN OP DEN DOKKUMER STEIGER.

zarde gemengd werden. Voor jonge planten is het voldoende gemiddeld 5 gr. per liter aarde; bij groote, goedbewortelde planten mag men tot 20 gr. per liter aarde gaan. Een teveel is nadeelig, want de wortelvorming wordt daardoor sterk tegengehouden. Tomaten, die 30 gram van de voorraadsbemesting kregen, bleven aanvankelijk zeer achterlijk en rolden de bladen sterk op. Nog sterker was dit het geval bij 50 gram. Later echter haalden ze de andere planten gemakkelijk in en bleven daarna voortdurend bovenaan zoowel wat betreft den groei als den vruchtbaarheid. Te veel mest geven is ook verlies. Bij Geraniums had 10 gram per liter aarde een veel betere werking dan 5 gram. Daar-entegen had een vermeerdering tot 15 gram geen verschil getoond. Een gift van 30 gram per liter aarde was beslist te hoog. Hetgeen voor deze planten bewezen is, mag echter niet van alle planten gezegd worden, daar ze geheel verschillend zijn ten opzichte van vatbaarheid voor verschillende invloeden.

De planten K. P. N., dus die met volledige bemesting, waren niettegenstaande de kleine potjes waarin ze tot aan 't eind van de tentoonstelling bleven, prachtig mooi en hadden slechts wortels in den pot, van aarde was zelfs niets meer te zien.

Tengevolge van de groote planten en de kleine potjes waren deze planten nauwelijks af te beelden, daar de planten door de kleine bodemoppervlakte en het geringe gewicht van de potjes steeds omvielen. In de kas had men ze in houtskoolpoeder ingegraven. De bemesting met kali en stikstof verschilde weinig van de volledige bemesting; wat dus in 't begin gezegd is, wordt hier door de proef bevestigd. Vooral opmerkelijk was de werking bij groote planten in, naar verhouding, kleine kuipen, daar er slechts weinig voedsel hier ter beschikking is. Daarom werd ook beproefd een, in 't centrum van München in de Sonnenstrasse, staande Musa, die sterk bleekzuchtig was en er sobertjes uitzag, in vergelijking met andere, die daar vlak tegenover stonden en er veel beter uitzagen, iets te helpen. Niet lang duurde het of men kende de plant haast niet meer terug, zoo sterk was ze veranderd. Het bleke verdween, mooie frissche groene bladen met gezonde groote, mooi roode bladstelen kwamen voor den dag.

In die omgeving hebben deze proeven bij de tuinlui een groote verandering gebracht en de bemesting met kunstmeststoffen beteekent een nieuw tijdperk voor hen, die er mee weet om te gaan. Vóór alles moet echter hierop gewezen worden, dat slechts het mogelijke te bereiken is en men daarom van het goede niet te veel moet geven, want dan wordt juist het tegendeel bereikt van hetgeen men eigenlijk nastreeft; nieuwelingen in deze zaak zijn hiertoe allicht geneigd. Een overvoeding is ook hier

lijik in dezelfde houding zal blijven liggen. Lang heeft men gemeend dat hierbij een hypnotische slaap intrad; thans is echter bewezen dat men niet met slaap, doch met tijdelijke verlamming door angst te doen heeft. De oogen van het dier toch blijven wijdoopen, kam en lellen verliezen hun kleur en de ademhaling is gejaagd en onregelmatig. Meerdere geleerden noemen het een verbijstering door angstindrukken beheerscht.

Dezelfde verschijnselen bij vrees, uitputting of mishandeling doen zich bij meerdere dieren voor. Het stokstijf blijven staan van jonge paarden in de dressuur, de moeilijkheden bij het vooruitdrijven van slachtvee of varkens, waarbij geen wreede stokslagen effect bereiken kunnen en slechts den toestand noodeloos verergeren, kunnen tot dezelfde tijdelijke verlammingverschijnselen door angst gerekend worden.

Het teneinde gejaagde hert, dat zijn belagers, de honden, heet tegemoet te wankelen en willoos zich gevangen geeft, — de van boom tot boom op de vlakte gedreven eekhoorn, die zich pakken laat en vergeet om te bijten, al is hij nog springlevend, — de kikvorsch die eenige oogenblikken op zijn rug gelegd is en daarna als versuft en gevoelloos blijft zitten, — de vogels, die zich z.g. dood houden, verkeerden alle min of meer in dien angstgreep, waarbij ze momenteel ongevoelig zijn en zelfs niet op heftige prikkels reageeren.

Bij zeer vreesachtige dieren, zooals konijnen en Guineesche biggetjes, evenals bij tal van zaadetende vogels kan die uitputtings- of angsttoestand een verlamming te voorschijn roepen ook van ademhalingsorganen en bloedsomloop, zoodat de dood intreedt. We hebben dus bij onze huisdieren slechts in de laatste plaats aan een karakterfout, aan „dwarsigheid” te denken, en het zich dood houden van andere dieren of gevogelte moet eerder aanleiding geven tot zachtheid en medelijden dan tot de gedachte aan slimme misleiding.

G.

UIT DE INSECTENWERELD.

IV. „ZWALUWEN” ONDER DE INSECTEN.

ALS er op het oogenblik voor iets belangstelling bestaat, dan is dit wel voor het vliegprobleem, het zich in de lucht verheffen en daarin voortbewegen, van den mensch zonder hulp van gas. Nu in verschillende plaatsen van ons land de aviateurs de menschen verbaasd hebben, en trotsch doen zijn tevens, op het vernuft van den Homo sapiens, heeft elk wel reeds eene vliegmaschine, of tenminste eene afbeelding daarvan, gezien. Het moet dan wel opgevallen zijn, hoe opmerkelijk groot de

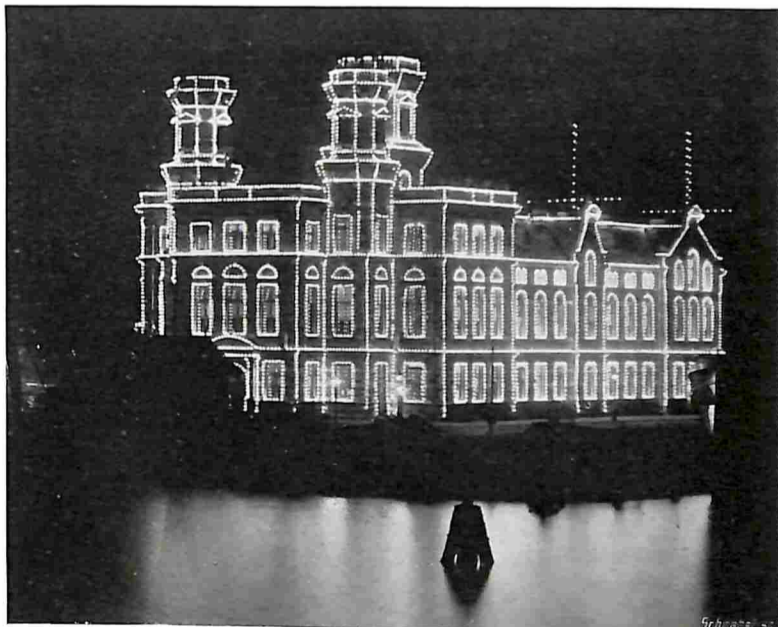

Foto C. Steenberg.

HET BEZOEK VAN PRESIDENT FALLIÈRES AAN AMSTERDAM.

DE VERLICHTING VAN HET GEBOUW VAN DEN ALGEMEENEN DIENST.

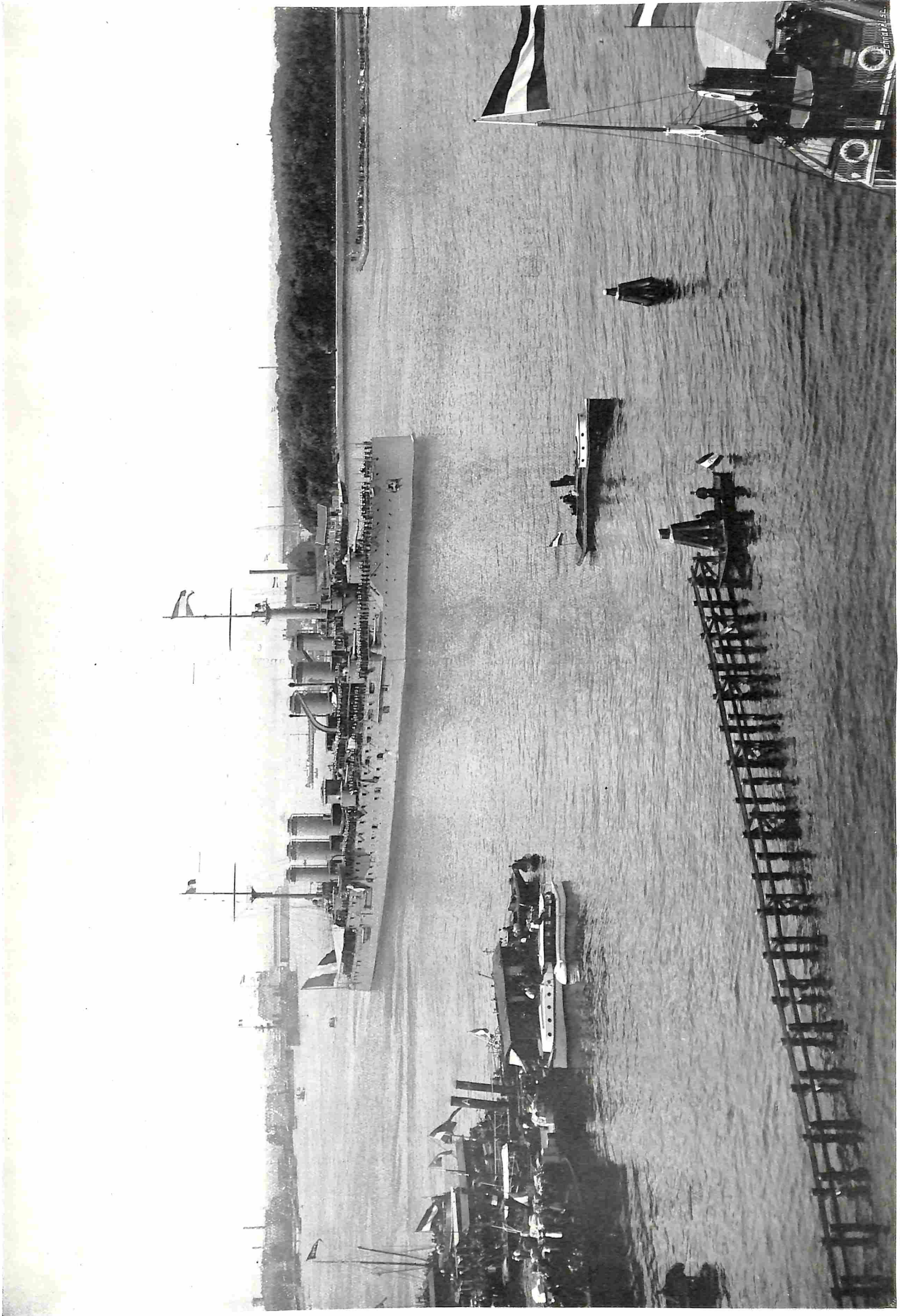

Foto E. van Elfrinkhoff.

HET BEZOEK VAN PRESIDENT FALLIÈRES AAN AMSTERDAM.
AANKOMST TE AMSTERDAM VAN DE FRANSCHE PANTSEKRUISER „EDGAR QUINET”, AAN BOORD WAARVAN ZICH PRESIDENT FALLIÈRES BEVIND.

overeenkomst is tusschen een monoplan en een libel, en al weten we dat de vogel in den aanvang bij de constructie der vliegmaschinen als model heeft gediend, toch zou men zeggen, dat den technischen constructeur der moderne monoplan, meer nog de libel als voorbeeld voor oogen heeft „gezwefd” en ik zou haast durven beweren, dat men zodoende van de vogels is afgedwaald en terecht is gekomen bij de insecten.

Mag men Leeuwenhoek, den oud-hollandschen natuuronderzoeker gelooven, dan moet de vogel het tegen den libel in snelheid afleggen. Hij zag eens in een menagerie, die roo voet lang was (ruim 30 meter), dat een zwaluw een libel vervolgde; het insect bleef steeds den vogel voor en wist zóó snel naar links of rechts uit te wijken, dat de zwaluw het niet kon grijpen.

Elk, die bij zonnig weer wel eens de waterjuffers hun „vliegfeest” zag houden, boven plas of vijver, dijkelling of boschweg, heeft ongetwijfeld hunne enorme behendigheid bewonderd. Zonder eenige voorbereiding, zonder zichtbaar vleugelgeklap, vliegen ze op, zwenken ze om. Geen enkel vliegend insect is voor hen veilig. Alles wordt in de vlucht gegrepen en dikwijls ook verslonden.

Wij kunnen de libellen om die insectenverdelging niet genoeg in eere houden. Muggen, vlinders, ja bijna steenharde kevers worden door hunne kaken vermaald. Bij de z.g. kniptorren, bekend om hun vermogen, om, na op den rug gewenteld te zijn weer met een hoorbaren knap op te springen, zijn zeer harde soorten. Zoo'n „noot” gaf ik eens een libel, die ik aan de vleugels vasthield, te kraken en zonder bezwaar ging de harde kever klein en naar binnen. Niet alleen het volwassen insect is zoo vraatzuchtig en tegelijkertijd ons nuttig, — maar ook de larve is een roover van je welste. Is de volwassen libel een sierlijk dier met een dikwijls met schitterende kleuren versierd lichaam en met van ragfijn netwerk dooraderde vleugels, die in de zon als mica glinsteren, de larve is een viesuitziend wanstaltig gedrocht, dat verborgen leeft op den bodem onzer slooten. De prachtige, groote, soms iriseerende oogen van het volwassen insect, worden bij het slootmonster vervangen door veel kleinere. De larve heeft ook zes pooten, een tamelijk breed achterlijf, aan de rugzijde waarvan later de vleugels-in-aanleg zichtbaar zijn en draagt onder aan den kop een orgaan, dat het monster ondanks z'n leelijkheid belangwekkend maakt. Dat orgaan is vrij lang en draagt aan het einde een soort nijptang.

In rust draagt de larve die onder den kop verborgen, maar zoodra zich een larfje of wormpje onder haar bereik waagt, dan wordt deze tang als een soort bootshaak uitgeworpen en wordt het slachtoffer bliksemsnel gegrepen.

Bij deze larve valt dikwijls een soort vermomming waar te nemen, een onzichtbaar worden voor prooi en vijand. Gewoonlijk worden de larven namelijk begroeid door algen, microscopische waterplantjes, die de larve doen gelijken op een klomp grijze of groenachtige substantie, waaronder de oningewijde volstrekt geen levend wezen vermoedt. Waarschijnlijk gaat die vermomming buiten de larve om, ze wordt eenvoudig tegen wil en dank door de kleine plantjes als aanhechtingsplaats gebruikt en ondervindt daardoor toevallig eenig voordeel. Bovendien kruipt de libellarf dikwijls in de modder weg, zoodat ze tot de echte

Foto S. Leefmans.

BREEDLIJVIGE LIBEL. (*LIBELLULA DEPRESSA* L.)

sluipmoordenaars kan worden gerekend, die hun prooi vanuit een welgekozen schuilplaats overvallen.

Bij de libellen ontbreekt een popstoestand. Is de larve volwassen, wat blijkt uit de vleugelstompjes, die de larve pas bij de laatste vervelling krijgt, dan verlaat ze het natte element en klautert tegen een rietstengel op. Na een poosje van rust, slijt de larvehuid open en wringt zich de libel uit haar oude hulsel. Eerst komen kop en borststuk te voorschijn, daarna volgen de pooten, die de libel uit hunne hulsels bevrijdt door zich achterover te buigen. Dan grijpt ze zich met de pooten aan den rietstengel vast en trekt het achterlijf uit het hulsel. Een poosje blijft de libel nog rusten en als de vleugels zijn uitgegroeid en hunne normale

stevigheid hebben verkregen, kiest ze het luchtruim. Het larvehuidje blijft aan den stengel zitten en zulke huidjes kunt ge in dezen tijd menigmaal aan den waterkant vinden. Het is niet te verwonderen dat ge zulke uitstekende vliegers als libellen zijn, soms op plaatsen kunt aantreffen, die uren ver van water zijn verwijderd. Zoo trof ik er midden op de Veluwe, jagend langs den boschrand en in een hollen zandweg. Evenmin kan het, op grond van het zoo uitnemende vliegvermogen van deze „zwaluwen” onder de insecten, verwondering wekken, dat men ze zeer ver op zee heeft aangetroffen.

Zoo vermelden Kirby en Spence, bekende Engelsche entomologen uit de vorige eeuw, dat een zekere Mr. Davis op zijn schip, terwijl dit op 500 mijlen afstand van de Afrikaansche

kust zeilde, een groote libel opmerkte. „A striking proof of its powers of wing” zeggen K. en S. daarvan.

Een bij de insecten dikwijls moeilijk oplosbaar probleem is het trekken, waarvan vooral de sprinkhaanzwermen bekende voorbeelden zijn.

Niet alleen sprinkhanen echter, zijn met zulke avontuurlijke neigingen behept, maar men heeft waargenomen, dat ook vlinders, rupsen, juffertjes, graafwespen, vliegen en bijensoorten in groote zwermen trekken. Soms is men geneigd den wind de schuld te geven van het merkwaardige verschijnsel; in andere gevallen schijnt voedselgebrek oorzaak te zijn, bijvoorbeeld bij het trekken van rupsen, terwijl dikwijls geen andere oorzaak te vinden is dan de psychologische. Professor Sajo, naar ik meen, brengt het verschijnsel op rekening van de psychologie der menigte. Als een groot aantal individuen van een diersoort bijeen raakt, dan draait het erop uit, dat ze in een bepaalde richting actief worden en daar insecten meestal goed vliegen kunnen, draait het uit op een vliegpartij.

Ook bij de libellen is herhaaldelijk trekken waargenomen. Eén trek heb ik zelf gezien en wel een tiental jaren terug in Amsterdam in de maand Juni. Niet licht zal ik het merkwaardig gezicht vergeten van de oneindige scharen libellen, die toen als een doelbewust leger door Amsterdam trokken. De gegevens die ik tot dusverre omtrent het trekken van insecten onder oogen kreeg, waren te weinige en te onvolledige om er een eenigszins plausible meening uit te kunnen opbouwen. Daarvan zal ik mij dan ook onthouden. Toch is deze materie minstens even interessant als de vogeltrek, temeer daar het trekken van insecten een geheel ander karakter draagt als gene.

Mocht, gedurende dezen zomer, weer het trekken van libellen, of van welke insecten ook, worden waargenomen, dan houd ik mij voor spoedige mededeeling daarvan zeer aanbevolen. Men gelieve dan direct te noteeren: de temperatuur, de windrichting (ook die der voorafgaande dagen) en de richting van den trek; tevens is het zenden van meerdere exemplaren der trekkende soort gewenscht, met de mededeeling of de soort op de plaats der waarneming vóór den trek al of niet veelvuldig was.

Deze zomer kenmerkt zich door grooten rijkdom aan insecten en dan kunnen verschijnselen als vooromschreven, licht worden verwacht.

S. L.

Foto S. Leefmans.

LIBELLELARF, DE VANG-LIP IS UITGESTOKEN.

LARVEHUIDJE VAN EEN LIBEL. AAN EEN RIETSTENGEL.

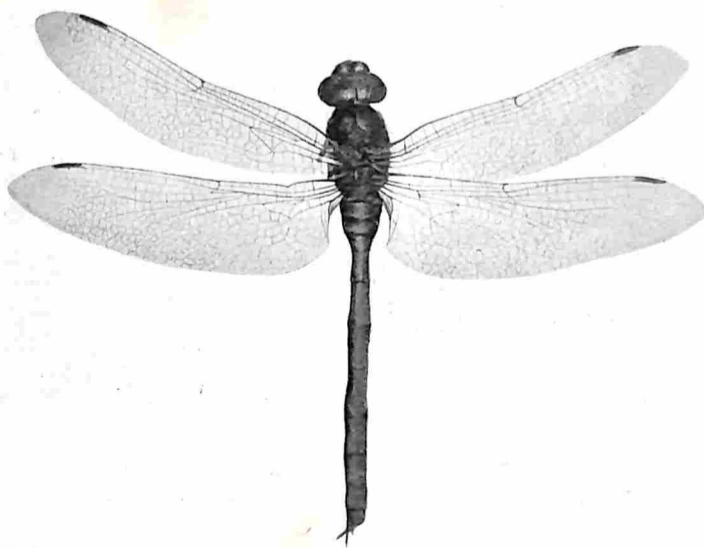

Foto S. Leefmans.

AESHNA-SOORT.